

Att omstarta en församling

Svenska kyrkan har ett stort privilegium – att hon med sina kyrkor och församlingar täcker hela Sveriges yta. Alla har en kyrka inom rimligt räckhåll. Medan bankerna, postkontoren, försäkringskassorna och polisstationerna retirerade till de större orterna stod kyrkorna kvar.

Men de avfolkades. Inte bara på gudstjänstfirare utan efter hand också på präster som i många fall flyttade in till städer och centralorter. De fick sina arbetsrum på stort avstånd från de kyrkor som de hade att betjäna. På söndagen kom prästen, men inte alltid varje söndag utan bara någon gång i månaden. Som ett nedslag från centralorten men inte som delaktig i närmiljön.

Till Svenska kyrkans privilegier hör även den historiska särställning som ger henne en självklar position i hembygden vare sig denna är glesbygder i Norrland eller en storstadsmiljö.

Hon förväntas vara en del i samhället – men bara när det behövs. Annars ses hon ofta som en sorts nödvändig onödighet. Privilegierna medför stora möjligheter för Svenska kyrkan men riskerar också att bli en fälla. Kyrkor och församlingar finns överallt, men kan i realiteten ha tömts på innehåll.

Fler och fler kyrkor stängs även om de inte tas ur bruk, förvisso kyrkoantikvariskt intressanta men gudstjänstmässigt avsidestagna. Församlingsverksamheten uppehålls av en kanske bräcklig men ändå tillräcklig ekonomi. De kyrkliga handlingarna, visserligen allt färre, diakonalt arbete och barnverksamhet skapar en känsla av att Svenska kyrkan ändå fungerar och att församlingarna lever.

På en del håll arrangerar man dessutom under året några få välbesökta gudstjänster med populära musikaliska inslag. Frestelsen att då och då vara en miniversion av amerikanska *entertainment churches* kan vara svår att motstå.

De sju sändebreven i Uppenbarelseboken blir då milda reprimander jämfört med den verklighet många församlingar befinner sig i. I Efesos hade man övergett sin första kärlek, i Pergamon höll man sig till falsk lära, i Laodikeia var man varken kall eller varm. Mest aktuell för vår tids Svenska kyrka är förmodligen Sardes, församlingen om vilken det sägs, att »det heter om dig att du lever, men du är död».

Vi ska inte här analysera orsakerna. Det skulle leda för långt. Situationsbeskrivningen är nog ganska välkänd – men kanske inte alltid erkänd. Insikten och erkännandet kan emellertid bli en vändpunkt. Någoting måste göras. Vad som annars kan bli en förlamande vanmakt hos präster och församlingsmedarbetare kan i stället bli till goda utmaningar och medvetna satsningar.

Inom frikyrkligheten finns modeller för hur man startar nya församlingar. Även om Svenska kyrkan fortfarande på sina håll bygger nya kyrkor och etablerar groende församlingsliv, så är det än mer angeläget att omstarta redan existerande församlingar. Men Svenska kyrkan med sin rikstäckande organisation är inte van vid att tänka så. Hur startar vi om? Hur bygger vi åter upp ett församlings- och gudstjänstliv som vittrat bort?

Begreppet folkkyrka är obsolet i betydelsen »folkets kyrka». Men folkkyrka i mer ursprunglig mening – en kyrka för hela folket – är ständigt aktuell och måste tas på sådant allvar att det får konsekvenser. En kyrka som ber för folket, som söker folket, som evangeliserar och missionerar. För detta krävs strategier för att omstarta där det är dött, ett lokalt missions-medvetande, en iver att förkunna evangelium, en insikt om det brinnande angelägna i att göra Jesus Kristus känd, bekänd, trodd och älskad.

Modeller behövs, strategier krävs. Goda initiativ har tagits. Försök görs med projekt som »Nya sätt att vara kyrka» – *Fresh expressions* – vilket tillkommit på initiativ från Kyrkomötet.

Men det räcker inte. Det är inte svårt att få folk att komma en gång. Det svåra är att få dem att komma många gånger. Och stanna kvar. Och komma till en levande tro. Varje strategi är dock meningslös om inte de som ska förverkliga den själva brinner, själva lever och andas tron, själva delar gudstjänstlivet.

Den amerikanske metodistpastorn E.M. Bounds (1835–1913) skrev i *Bönetjänsten* att »Guds metod är människor. Församlingen söker hitta bättre metoder men Gud söker dugliga människor... Vad församlingen behöver i dag är inte fler organisationer eller effektivare metoder utan människor, som den helige Ande kan använda. Dessa människor måste vara brinnande bönemänniskor. Den helige Ande verkar inte genom metoder utan genom människor.»

Trons frimodighet, övertygelsen om att evangeliet är tidlöst angeläget, brinnande hjärtan är all evangelisations startpunkt. Men detta utesluter inte att även metoder behövs, modeller för hur man bygger församling. Å ena sidan finns mycket samlad erfarenhet, å andra sidan krävs nytänkande eftersom förutsättningarna är andra än för några decennier sedan.

Framöver kommer SPT att i några artiklar lyfta fram strategier som burit frukt under de senaste decennierna och reflektera över vad som kan vara avgörande för att ett förnyat församlingsbygge ska lyckas. Somligt kommer kanske att uppfattas som självklart, annat kan bli till nya insikter.

Det tycks finnas tidlösa faktorer som är fundamentala för framväxten av levande församlingar. Till dessa hör att altaret är i centrum, att mässan firas och att det beds regelbundet i kyrkan. Men också att våga börja med de få, att ha bön och undervisning med de enstaka som kommer och en långsiktig medveten uthållighet. Kontinuitet och närvaro vad håller prästerna är ytterligare en faktor liksom lekfolkets delaktighet.

Mest avgörande är dock själva kärnan, att »vi förkunnar en Kristus som blivit korsfäst», en inte alltid bekväm förkunnelse som uppfattats både som en stötesten och som en dårskap. Det är inte annorlunda i dag. Men att för det anstötligas eller dårskapens skull tåga om evangeliet förlamar. Förkunnelsen måste vara tydlig. Det gällde för Paulus, det gäller för kyrkan i dag. Det kristocentriska är avgörande, liksom att själva omvändelsen och bebyggelsen till Jesus Kristus som Herre påverkar.

Att bygga församling är ett viktigt hantverk. Bara erkännandet av att det behövs och hoppet om att det går kan vara befriande. Inte bara imse vimse spindel började om med att klättra upp på trån. Även i döda eller slumrande församlingar krävs samma ihärdighet. Liksom spinnandet sitter i spindelns gener, så måste även missionen, iveren att förkunna evangelium, medvetandet om att bygga på Guds husbygge, sitta i kyrkans och varje församlings DNA. Kyrkans byggnadsmaterial är de levande stenar som infogas i det andliga husbygget. För detta krävs såväl arkitekter och byggare som byggnadsritningar.